

Smart cities i smart libraries. El paper de la biblioteca pública en el procés de regeneració urbana

M. Neus Montserrat i Vintró, Biblioteca les Corts - Miquel Llongueras. Travessera de les Corts, 58, 08028, Barcelona. Tel.: 93 449 31 07, montserratvn@diba.cat, www.bcn.cat/bibllongueras.

Juan Antonio Ponce Lozano, Biblioteca les Corts - Miquel Llongueras. Travessera de les Corts, 58, 08028, Barcelona. Tel.: 93 449 31 07, poncelj@diba.cat, www.bcn.cat/bibllongueras.

Resum:

Des del 2014, el barri de la Maternitat i Sant Ramon, al districte de les Corts, és una de les cinc àrees on l'Ajuntament de Barcelona impulsa una «superilla» pilot. Les superilles són unitats urbanes emmarcades en el procés d'evolució cap a la ciutat intel·ligent i se sustenten en objectius de sostenibilitat, revitalització de l'espai públic, foment de la biodiversitat i cohesió social.

La Biblioteca les Corts - Miquel Llongueras participa activament en aquesta iniciativa de regeneració urbana seguint els objectius de fer de la biblioteca un servei d'informació de proximitat, actuant com a frontissa entre la comunitat i les institucions municipals, dinamitzant la xarxa ciutadana i promovent un ús més intensiu de l'espai. A través de l'observació, l'experiència i una metodologia qualitativa es vol confirmar que la cooperació entre els agents implicats convertirà el barri en una nova cèl·lula urbana de caràcter més inclusiu i sostenible.

Resumen:

Desde 2014, el barrio de la Maternitat i Sant Ramon, en el distrito de les Corts, es una de las cinco áreas en las que el Ayuntamiento de Barcelona impulsa una *supermanzana* piloto. Las supermanzanas son unidades urbanas enmarcadas en el proceso de evolución hacia la ciudad inteligente y se sustentan en objetivos de sostenibilidad, revitalización del espacio público, fomento de la biodiversidad y cohesión social.

La Biblioteca les Corts - Miquel Llongueras participa activamente en esta iniciativa de regeneración urbana persiguiendo los objetivos de hacer de la biblioteca un servicio de información de proximidad, actuando de bisagra entre la comunidad y las instituciones municipales, dinamizando la red ciudadana y promoviendo un uso más intensivo del espacio. A través de la observación, de la experiencia y de una metodología cualitativa se quiere confirmar que la cooperación entre los agentes implicados convertirá el barrio en una nueva célula urbana de carácter más inclusivo y sostenible.

Paraules clau: superilles, biblioteca pública, les Corts, territori, cooperació, sostenibilitat, inclusió social, participació ciutadana, *smart city*, regeneració urbana.

Palabras clave: supermanzanas, biblioteca pública, les Corts, territorio, cooperación, sostenibilidad, inclusión social, participación ciudadana, *smart city*, regeneración urbana.

1. Introducció

En una ciutat típicament mediterrània i complexa com és Barcelona, l'espai públic és un dels llocs més significatius de trobada i de reunió. Les places i els carrers del nostre entorn són espais d'intercanvi d'informació, de relació i lleure, de creació de coneixement i cultura. L'espai públic, quan és gaudit sense límits, ens configura com a ciutadans complets i, alhora, permet delimitar la idea que es pretén assolir de ciutat. Ara bé, en el nostre dia a dia ens trobem que sovint som simples vianants i no sempre ciutadans de ple dret.

Durant els darrers anys s'ha generalitzat l'ús del concepte **regeneració urbana integral**, entesa com «la consecució d'un desenvolupament urbà més intel·ligent, sostenible i socialment inclusiu»¹. Aquesta tendència ens ha conduït a impulsar globalment les anomenades *smart cities* o ciutats intel·ligents. Actualment, la productivitat de les ciutats no només depèn de les infraestructures físiques (capital físic), sinó que, cada cop més, depèn del nivell de comunicació del coneixement i de la infraestructura social (capital intel·lectual). És aquí on la biblioteca pública pot desenvolupar un paper cabdal dins el procés de regeneració urbana com a espai

---

¹ «Declaración» [en línia]. Reunión informal de ministros de desarrollo urbano de la Unión Europea, Toledo, 22 de juny de 2010.

<http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/newsroom/pdf/201006_toledo_declaration_es.pdf>
[Consulta: 13/10/2015]

² «La situación demográfica en el mundo. Informe conciso» [en línia]. Departamento de Asuntos Económicos y Sociales de Naciones Unidas, División de Población. (ST/ESA/SER.A/354) Nueva York, 2014. Pàgina 27.

³ «Agenda 21. Programa de acción de las Naciones Unidas de Río» [en línia]. Conferencia de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente y el Desarrollo (UNCED). Río de Janeiro, 14 de junio 1992. <www.un.org/spanish/esa/sustdev/agenda21/index.htm> [Consulta: 13/10/2015]

de trobada, institució social, promotor cultural i punt d'accés a la informació i el coneixement.

Aquesta tendència sobre la regeneració urbana i la transició cap a la ciutat intel·ligent, a Barcelona queda materialitzada —entre altres iniciatives— en el projecte Superilles. **Superilles** és un projecte de ciutat, amb la missió de millorar la vida de les persones a partir de la definició d'una nova unitat territorial que permeti noves funcionalitats a l'espai públic. Té el repte de millorar el barri en el dia a dia del veïnat, afavorint la sostenibilitat, potenciant l'espai públic i la participació ciutadana per tal de crear barris productius, inclusivament i a velocitat humana. La superilla de les Corts ha estat triada per implementar, en primer lloc, una de les cinc superilles projectades a Barcelona.

En aquest article es pretén mostrar el desafiament que suposa la transició de l'*urbs* tradicional cap a la ciutat intel·ligent per a les nostres institucions, el paper que poden tenir les biblioteques en aquest procés i les necessitats ciutadanes que haurà de satisfer. Tot això, mitjançant l'experiència que ha suposat la implantació de la superilla de les Corts per a les biblioteques del seu entorn.

2. La ciutat intel·ligent

2.1. El concepte de la ciutat intel·ligent: la *smart city*

Segons els darrers informes de l'ONU, el 70% de la població mundial habitarà en àrees urbanes el 2050, el que representa uns 6.300 milions de persones². Atesa aquesta realitat, l'esforç per fer d'aquestes àrees urbanes espais sostenibles i eficients al servei del ciutadà, esdevé una necessitat. És en aquest context en el qual ha irromput amb força en l'àmbit global el concepte de *smart city*. Idea que ha de ser entesa de forma àmplia, però que generalment se sustenta sobre quatre pilars: 1) un espai urbà, 2) un sistema d'infraestructures, 3) un complex de xarxes i plataformes intel·ligents i 4) una ciutadania com a eix vertebrador.

Les accions al voltant de la transició de l'*urbs* cap a la ciutat intel·ligent s'engloben en quatre grans àmbits:

- Foment de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), les quals incrementen la productivitat i proporcionen dades reals per a una planificació més acurada i una gestió més eficient. Per exemple, mitjançant els sensors per radiofreqüència, la introducció d'Internet de les coses (IoT) o la governabilitat electrònica (*e-Government*).
- Foment de la sostenibilitat a través d'una gestió racional de la despesa d'energia i de l'aigua, la potenciació de les energies renovables, el foment del reciclatge i del control de residus, la intensificació del verd urbà o la promoció d'una mobilitat intel·ligent.
- Potenciació de la comunitat mitjançant la promoció d'usos de l'espai públic, el foment de la participació ciutadana en els processos de governança i la dinamització del teixit associatiu.
- Inclusió social mitjançant la promoció de l'accessibilitat i la democratització dels serveis envers els col·lectius amb dificultats (alter capacitats, gent gran,

---

² «La situación demográfica en el mundo. Informe conciso» [en línia]. Departamento de Asuntos Económicos y Sociales de Naciones Unidas, División de Población. (ST/ESA/SER.A/354) Nueva York, 2014. Página 27.

nouvinguts, persones en risc d'exclusió) en nom de la cohesió social.

La *smart city* integra, de forma intel·ligent, l'economia, l'urbanisme, la població, la mobilitat, les infraestructures, els serveis, el medi ambient i la governança. El seu paradigma resideix a unificar tots aquests elements mitjançant la planificació per tal de convertir les ciutats en espais sostenibles, innovadors i eficients en els quals el ciutadà esdevingui l'actor vertebrador i beneficiari principal a través de la millora de la qualitat de vida, tot respectant els principis exposats a l'Agenda 21³ de Nacions Unides i prenent com a motors principals del canvi la innovació en les TIC i la cooperació entre les administracions i els agents econòmics i socials. L'èxit de la configuració de la ciutat intel·ligent vindrà donat, doncs, per la capacitat de la societat a l'hora de sumar les capacitats de les infraestructures, els ciutadans i els agents socioeconòmics.

2.2. El paper de la biblioteca pública a la ciutat intel·ligent: la *smart library*

En aquest punt ens preguntem quin és el paper que pot exercir la biblioteca pública com a institució en la implantació i el desenvolupament de la ciutat intel·ligent. La visió que hem donat de la ciutat intel·ligent té com a resultat final el benestar dels ciutadans. Amb aquest objectiu, la prestació de serveis *ad hoc* amb criteris de competitivitat, productivitat i sostenibilitat és imprescindible. L'estructura demogràfica i el nivell sociocultural dels ciutadans són elements cabdals a l'hora de configurar amb èxit la ciutat intel·ligent, i és aquí on la biblioteca pública pot incidir decisivament en la consecució d'aquest objectiu mitjançant accions internes, processos d'innovació i projecció cap a l'exterior de l'espai físic de la biblioteca. Els àmbits d'actuació per part de la biblioteca en aquest context són:

- Automatització de processos
- Gestió en xarxa de la col·lecció
- Gestió optimitzada i sostenible de les infraestructures
- Foment de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC)
- Punt d'accés a la informació i al coneixement
- Implantació al territori i participació
- Inclusió social

Quant a l'**automatització de processos**, la implantació i extensió de l'autoprèstec mitjançant la identificació per radiofreqüència (RFID) ha esdevingut una tendència que es vol generalitzar a les biblioteques del sistema català. Aquesta tecnologia proporciona autonomia als usuaris i comporta l'alliberament dels professionals pel que fa a tasques més mecàniques. En conseqüència, proporciona als professionals temps extra per portar a terme tasques i projectes de valor afegit. La tecnologia de radiofreqüència facilita tasques com l'inventari de la col·lecció i fa possible un registre actualitzat i fiable de la composició del fons que s'ofereix als usuaris.

La **gestió en xarxa** del sistema bibliotecari comporta una optimització de la despesa pública i dels recursos al nostre abast. A més, la creació de serveis comuns, la promoció de plataformes de treball cooperatiu i l'accés universal al conjunt de les col·leccions amb un mateix carnet per mitjà del préstec interbibliotecari

³ «Agenda 21. Programa de acción de las Naciones Unidas de Rio» [en línia]. Conferencia de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente y el Desarrollo (UNCED). Rio de Janeiro, 14 de junio 1992. <www.un.org/spanish/esa/sustdev/agenda21/index.htm> [Consulta: 13/10/2015]

és molt valorada pels usuaris. D'altra banda, el fet que el carnet de biblioteques esdevingui un veritable «carnet cultural» gràcies a l'accés a avantatges en altres institucions d'oci i cultura, eleva les biblioteques més enllà del simple equipament, esdevenint veritables agents de l'esfera cultural del territori.

Com qualsevol entitat pública, les biblioteques tenen el deure de portar a terme una **gestió sostenible de les infraestructures** de les quals han estat dotades. Això cal que es reflecteixi en el disseny dels equipaments en un primer estadi (instal·lació de plaques fotovoltaïques, ús de materials sostenibles, aïllaments, etc.), i en la gestió i el manteniment en segon terme. Així doncs, és imperatiu un ús sostenible dels recursos energètics i de la gestió dels residus.

Les **TIC** tenen un protagonisme indiscutible en el disseny i desenvolupament de les *smart cities*. Cal democratitzar-ne l'accés, i el paper de la biblioteca pública en aquest sentit és cabdal. Els nostres centres han de ser un espai de referència pel que fa a l'alfabetització informacional (ALFIN) i en el mitigament de l'escletxa digital, sobretot envers les persones amb necessitats especials i la gent gran. Això es porta a terme mitjançant la promoció de cursos d'introducció a la informàtica o d'ús de dispositius mòbils, i posant a disposició dels usuaris/ciudadans ordinadors i punts d'accés a Internet (amb i sense fils). També cal prestar una atenció especial al fons bibliogràfic relatiu a aquesta matèria i potenciar-lo.

El foment de les TIC a les biblioteques no es limita a la promoció, sinó també a la innovació. Així, l'ús de la tecnologia *contactless* (amb codis NFC i QR) i la creació d'aplicacions mòbils faciliten informació permanent als usuaris més enllà dels horaris d'atenció de la biblioteca. D'altra banda, també cal que les biblioteques fomentin la possibilitat de portar a terme tràmits en línia, promocionant l'autonomia de l'usuari, com ara demandes d'informació i referència, gestió del préstec, etc. La biblioteca és un **punt d'accés a la informació i al coneixement**, però cal anar un pas més enllà i oferir serveis de valor afegit als usuaris/ciudadans. La biblioteca ha de ser un punt d'informació local més, amb capacitat de referenciar, orientar i derivar els usuaris/ciudadans en les necessitats d'informació. A l'hora de dissenyar i gestionar la col·lecció, cal projectar un fons de suport a la ciutadania on consultar i informar-se sobre legislació, procediments i protocols i que doni suport a una participació ciutadana intensiva.

La biblioteca pública intel·ligent ha de tenir una forta **implantació al territori**, essent una institució de referència per a la comunitat. Ha de ser un agent dinamitzador de la vida cultural i de la xarxa ciutadana, generant sinèrgies amb la societat civil i el teixit associatiu. Ja sigui participant a les iniciatives, cooperant amb entitats, a través de la programació d'activitats o com espai de socialització, la biblioteca ha de proporcionar suport a la ciutadania. Una *smart city* és eficient en la mesura que genera **cohesió social**, fent participi de la seva vida i de la seva gestió a la globalitat de la ciutadania. Així doncs, la inclusió social és un factor crític en el desenvolupament de la ciutat intel·ligent, que promou la inclusió social dels col·lectius en risc de segregació durant aquest procés de regeneració urbana. Les biblioteques són equipaments oberts a tothom i, com a tals, han de ser

14es JCID

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

democràtics i accessibles (física i tecnològicament) a tota la ciutadania. És imperatiu contemplar els col·lectius socials més sensibles —com ara alter capacitats, gent gran, nouvinguts, etc.— com ciutadans de ple dret, dissenyant serveis i col·leccions i destinant recursos per a la seva inclusió sense cap mena de distinció.

3. La Biblioteca les Corts - Miquel Llongueras en l'avenç cap a la biblioteca intel·ligent

3.1. El projecte Superilles: de la ciutat intel·ligent al barri intel·ligent

Amb la creació de nous espais de convivència basats en un nou model organitzatiu del teixit urbà que té com a centre el ciutadà, el vianant esdevindrà l'actor principal, es posicionarà com a ciutadà i es millorarà la qualitat de vida dels barris, democratitzant l'ús dels seus espais.

El concepte de **superilla** s'entén com una unitat urbana congruent intermèdia entre l'illa de cases i el barri. Vol ser un espai d'innovació amb la finalitat de millorar els factors ecològics al territori i garantir la funcionalitat. L'objectiu principal és la regeneració urbana integral del territori a través de la millora de la qualitat de vida, amb una gestió racional dels recursos naturals i de l'espai públic a través d'una participació activa de tots els agents, combatent la desigualtat i l'exclusió.

A través de l'urbanisme ecològic de les superilles es pretén assolir, amb el temps, barris a velocitat humana més inclusivius i més sostenibles. Els objectius per aconseguir-ho són la revitalització de l'espai públic, el foment de la biodiversitat i el verd urbà, la mobilitat sostenible, l'augment de la complexitat i la cohesió social, i la integració de la ciutadania en els processos de governança.

Un barri inclusiu és el que procura la gestió de la diversitat i distribució equitativa dels recursos i serveis a l'abast de la població per tal d'evitar la segregació social. Els objectius estratègics per assolir aquestes característiques de barri a través de la implantació de superilles són l'accés a la ciutat (habitatge, educació, salut, mobilitat sostenible, etc.) i la participació ciutadana (la presa de decisions col·lectives entre ciutadania i institucions). Les propostes d'inclusió definides al programa d'implantació de les superilles tenen quatre àmbits d'actuació general: a) l'estructuració del procés de participació ciutadana, b) el desenvolupament de campanyes de sensibilització, c) la revitalització de l'espai públic i d) el reforç de la cohesió social i les actuacions envers una accessibilitat universal. Un barri sostenible és el que implanta estratègies d'eficiència que incideixin en el metabolisme urbà. Incorpora mesures amb finalitat pedagògica sobre la incorporació d'hàbits de vida més sostenibles i actuacions que permetin una gestió més eficient dels recursos locals.

La velocitat humana és la reorganització eficient de la mobilitat i de l'activitat humana, la millora de l'habitabilitat de l'espai públic i el foment de la biodiversitat urbana.

Les superilles són un pont entre les illes de cases i el barri, un apropament de les institucions a la comunitat i viceversa, mitjançant la transversalitat dels diferents projectes urbans i la vertebració politicoinstitucional. L'Ajuntament de Barcelona ha decidit fer proves pilot del projecte a la ciutat als districtes de l'Eixample, Sants-Montjuïc, les Corts i Sant Martí.

3.2. El territori del Districte de les Corts

Els tres barris del districte de les Corts (les Corts, Pedralbes i la Maternitat i Sant Ramon) són una de les portes d'entrada a la ciutat de Barcelona. Amb una demografia que s'acosta als 85.000 habitants, la població d'origen barceloní és el grup majoritari, seguit per la població amb procedència d'altres indrets de l'estat amb un 22%; la població d'origen estranger és només del 15%, molt inferior al 22% de la mitjana de Barcelona. Aquest districte és un dels que té unes millors condicions de vida de la ciutat. El barri de la Maternitat i Sant Ramon, on es troba la Biblioteca

de les Corts - Miquel Llongueras, acull tres grans equipaments: les instal·lacions del FC Barcelona, el Cementiri de les Corts i el complex de la Maternitat. A l'extrem occidental del barri s'estén un altre gran conglomerat d'equipaments integrat pel Campus Universitari Sud. El seu teixit urbà és de caràcter més residencial i disposa d'una bona estructura comercial de proximitat. És un barri amb un nivell d'estudis elevat i amb una capacitat adquisitiva superior a la mitjana de la ciutat. Disposa d'un nivell alt d'habitabilitat, una forta presència d'arbrat a la via pública i de les condicions d'accessibilitat necessàries, i està dotat d'una bona xarxa de transport públic i de zones verdes. Ens trobem, doncs, en un barri que compleix amb molts dels objectius desitjables d'un model urbà més sostenible. L'eficiència energètica, però, és l'àmbit que requereix un major grau de millora, així com l'accés als equipaments de proximitat.

3.3. La superilla de la Maternitat i Sant Ramon

La superilla pilot al nostre districte abasta dos nuclis al voltant dels carrers Riera Blanca, Avinguda Madrid, Carrer de Sants, Travessera de les Corts i Gran Via de Carles III. En aquest àmbit, actualment un 47,2 % de la superfície d'espai públic es destina als cotxes, un 40,5 % als vianants, i l'espai de relació entre persones és del 12,3 %, un 10,6 % del qual són zones verdes. La població és envellida, amb una piràmide típicament invertida (un índex d'envelliment de 207 a Sant Ramon, davant del 170 al conjunt de la ciutat)⁴.

La certificació del grau de sostenibilitat urbana actual (ocupació del sòl, espai públic i habitabilitat, mobilitat i serveis, complexitat urbana, espais verds i biodiversitat i metabolisme urbà) és de C, suficient, amb un 53% de qualificació final. Amb l'aplicació de totes les mesures es pretén aconseguir la puntuació de B, notable amb un 74,9%⁵.

Els responsables del projecte són la direcció de projectes d'Hàbitat Urbà (direcció del programa), el Districte de les Corts (en la direcció territorial), l'Ajuntament de Barcelona (com a promotor del programa), l'Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona (assessorament i concepció) i Barcelona + Sostenible (en l'assistència tècnica).

L'aplicació del projecte s'ha desenvolupat a partir d'un procés de participació comunitària. La redefinició de l'espai públic com a mitjà per enfortir l'estructura de relació i cohesió social es formula a partir d'una intensa informació i implicació de la societat civil, és a dir, entitats locals i veïns i les més de 600 organitzacions signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat.

El procés participatiu passa per la creació d'un grup impulsor del projecte (format per l'Ajuntament, entitats del barri, el Compromís Ciutadà, equipaments, ciutadania, districte, Hàbitat Urbà i un grup d'experts), la confecció d'un mapa d'actors, sessions informatives, conferències, tallers participatius, un mapeig col·laboratiu i el

---

⁴ Índex d'envelliment = (població de 65 i més anys/població de 0-14 anys) x 100. Font: Lectura de Padró Municipal d'Habitants 2013. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona. <www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/guiadt04/altr04/t7.htm> [Consulta: 25/11/2015]

⁵ «Guia de certificació de sostenibilitat». Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. <<http://bcnecologia.net/ca/model-conceptual/guia-de-certificacio-de-sostenibilitat>> [Consulta: 25/11/2015]

desplegament propi de les activitats. La plataforma de Coinnovació⁶ és un espai virtual on s'estudien les propostes rebudes per part d'una comissió d'experts i es fan comentaris de les idees aportades. És una eina facilitadora de la participació de la ciutadania en els afers de la ciutat. Els àmbits de gestió per treballar van ser: mobilitat i soroll, espai públic i verd urbà, teixit social i energia, aigua i residus.

El calendari s'inicia el febrer del 2014 i, en línies generals, es desenvolupa el projecte en tres etapes: una primera fins el maig del 2015 (amb la plataforma de coinnovació oberta), una segona fins el desembre del 2015 (amb el projecte bàsic i les taules temàtiques sectorials) i una de tercera del 2016 al 2018, amb l'aplicació dels projectes executius i les execucions conseqüents.

3.4. El paper de la biblioteca a la Superilla de la Maternitat i Sant Ramon

Els objectius principals de la biblioteca pública són facilitar recursos i prestar serveis a través de diversos mitjans amb la finalitat de cobrir les necessitats de persones i grups en matèria d'educació, informació i desenvolupament personal, incloses les activitats d'esbarjo. La biblioteca ha participat amb els altres agents socioculturals de la ciutat en el progrés i el manteniment d'una societat democràtica, ja que ofereix a cada persona l'accés a tota una sèrie d'informacions, idees i opinions, assegurant l'accés universal al coneixement. I, sobretot, la biblioteca pública és un servei immers en un entorn concret, que actua en aquest context i que ha d'atendre les necessitats de la seva comunitat.

Les missions 3, 5, 9 i 10 del Manifest de la UNESCO de la biblioteca pública⁷ ens recorden aquest paper de nexa amb la ciutadania: donar oportunitats per al desenvolupament personal i creatiu; fomentar el coneixement del llegat cultural, la valoració de les arts, els descobriments científics i les innovacions; garantir l'accés dels ciutadans a tota mena d'informació de la comunitat, i proveir de serveis informatius adients a les empreses, associacions i grups d'interès d'àmbit local.

Les biblioteques han de saber identificar, potenciar i crear sinergies amb la comunitat com a mitjà per créixer més enllà dels propis recursos i per a l'optimització. Cal establir programes de treball col·laboratiu interdisciplinari, portant a terme accions i processos transversals. Això no només li permetrà assolir la seva missió, sinó que, a més, obtindrà una imatge més positiva, completa i resolutiva, atès que totes les accions que es desenvolupen en cooperació tenen una ressonància multiplicadora. D'aquesta manera, s'optimitzaran els recursos, es treballarà cooperativament i s'augmentarà la visibilitat al si de la comunitat. Aquestes sinergies conduiran a la innovació, el creixement de la institució i el desenvolupament de nous serveis que, sense aquesta cooperació, serien impossibles d'assolir. D'aquesta manera, el conjunt de serveis que es presten a la comunitat s'enforteix quan la biblioteca estableix vincles per intercanviar idees i coneixements especialitzats.

Respecte de la comunitat, i per tal de demostrar l'impacte social individual que les nostres institucions exerceixen, les biblioteques han de donar a conèixer als seus veïns i veïnes les actuacions que realitzen i que els poden aportar una major qualitat de vida: el servei d'informació local que orienta a l'usuari i facilita la presa de decisions individuals, el lleure a través de la lectura i les activitats

⁶ Plataforma de Coinnovació [en línia]. <<http://coinnovacio.bcn.cat>> [Consulta: 16/10/2015]

⁷ «Manifest de la IFLA/UNESCO sobre la biblioteca pública» [en línia].

<www.cobdc.org/publica/manifestos/manifest_bp.html> [Consulta: 10/10/2015].

culturals, la inclusió social, la socialització, el desenvolupament d'un sentiment d'identitat local, la projecció de la comunitat cap a l'exterior o els serveis especialitzats d'informació. A través d'aquesta interacció amb els membres del territori es podran extrapolar indicadors socials que orientaran les accions de la biblioteca i obtindran informació dels usuaris que la visiten. Indicadors de nivell de vida (capacitació, alfabetització, adquisició de coneixements i destreses), de capacitats personals (actituds i valors, identitat cultural) i de capacitats gestores (organització, divulgació, capacitació institucional, vincles, recursos).

Les biblioteques públiques són serveis d'àmbit local destinats a una població concreta, a la qual han de proporcionar informació ciutadana. Els serveis i les col·leccions que ofereixen s'han de basar en les necessitats locals, que cal avaluar periòdicament. Els fons i materials han de reflectir les tendències imperants i l'evolució de la societat. Cal un estudi regular del nostre entorn per tenir els fons actualitzats, ja que, en cas contrari, perdran funcionalitat. Han de facilitar recursos informatius i prestar serveis a través de diversos mitjans amb la finalitat de satisfer les necessitats de persones i grups en matèria de formació, informació, perfeccionament personal i lleure. El fet de tenir accés a la informació és un dret humà fonamental. La biblioteca té un paper cabdal a l'hora de recollir, organitzar, explotar i donar accés a aquesta informació.

La biblioteca ha de promoure serveis bibliotecaris específics per a tota la comunitat. És un agent d'educació i informació permanent; és una institució social, un centre social important, un punt de reunió tant formal com informal, un òrgan actiu i creatiu per al desenvolupament de la societat, on juga un paper bàsic. Per això, les línies d'acció de la biblioteca s'han de dirigir cap a la funció socioeducativa, com a centre d'informació local i com a centre de cultura i informació funcional, de manera que contribueixi a millorar la qualitat de vida i a configurar una ciutadania més conscient en el procés de la seva socialització.

Pel que fa a l'impacte global dels serveis, augmentarà la qualitat de vida de la població, la consciència sobre l'herència cultural col·lectiva i el coneixement sobre el patrimoni local. I el que és més important: aquests projectes cooperatius contribuiran a l'increment cultural de la comunitat, reduiran l'escletxa cultural entre el ciutadà i el seu medi social i entre els segments de població més o menys privilegiats dins d'un mateix àmbit territorial. Amb la inclusió de tots els col·lectius en els processos cívics i socioculturals, s'enfortirà la biblioteca com a equipament comunitari i la configuració d'una ciutadania activa, participativa i compromesa amb el seu entorn.

No s'ha de caure en el parany de la innovació *per se*, sinó que es tracta d'aprehendre i comprendre les necessitats d'informació i culturals del territori, així com els hàbits i les actituds, per poder situar la biblioteca com un agent clau per al creixement personal i comunitari. És per això que els gestors de les biblioteques han de comptar que l'element bàsic i imprescindible és la col·laboració activa, propositiva i constant en els processos i projectes dels mateixos membres de la comunitat, sense els quals esdevé impossible generar dinàmiques d'aquestes característiques.

El bibliotecari doncs, en aquest context, té la responsabilitat de fer veure als representants municipals la importància de la biblioteca, que cal integrar en el sistema sociopolític per poder assolir el compromís social que té amb la comunitat. El bibliotecari ha de fer que la biblioteca sigui un element dinàmic que s'identifiqui

amb les necessitats socials, un agent de transformació i desenvolupament de l'oferta de serveis adaptats a les necessitats reals quotidianes de l'entorn social. I aquesta contribució a l'enriquiment de la vida comunitària només l'aconseguirà amb un procés d'obertura i integració a la comunitat i amb visió de futur.

En aquest procés d'enriquiment mutu, ens trobem que la biblioteca 2.0 fomenta la participació activa de l'usuari en la gestió política municipal, possibilita la creació de xarxes, facilita la comunicació entre usuaris i biblioteca i entre els mateixos usuaris, i socialitza la recuperació de la informació. Amb les seves eines tecnològiques (blogs, wikis, xarxes socials) i el seu contingut social (comentaris, etiquetes, valoracions) permet un major aprofitament de la intel·ligència col·lectiva i la seva millora continua.

Cal incrementar els mecanismes de cooperació i coordinació entre equipaments públics i reforçar les eines col·lectives ja existents davant de la reducció de disponibilitat pressupostària. I, sobretot, s'ha de donar valor a la coparticipació amb els agents socials més propers: els usuaris. Ells ja no són merament receptors passius dels serveis que els professionals els oferim, sinó que són participants actius de la vida de la comunitat, dels seus equipaments i del que s'hi esdevé. Aquesta estratègia de cooperació és fruit de l'esperit que segueixen les biblioteques públiques envers la societat civil, en consonància amb la metodologia aplicada pel projecte de Superilles per poder desenvolupar aquesta prova pilot.

3.5. Accions de la biblioteca en relació amb el projecte de les Superilles

Les accions emmarcades en el projecte de Superilles detallades a continuació han estat ideades i gestionades íntegrament des de la Biblioteca les Corts - Miquel Llongueras. Aquestes iniciatives tenen com a objectiu consolidar la biblioteca com una organització cultural i comunitària de referència al territori, tot desenvolupant les habilitats en l'ús de la informació i del coneixement de la població, contribuint a elevar-ne els nivells d'educació, cultura, conscienciació, recreació i implicació.

Els **resultats esperats** amb aquestes iniciatives han generat dos tipus d'iniciatives: a curt i a llarg termini. Pel que fa a les expectatives a curt termini, han reportat un coneixement més gran de la labor de la biblioteca com a portal d'accés al coneixement i una major participació en les accions i línies de treball de la biblioteca com a centre cultural i de trobada, estrenyent així els lligams entre la biblioteca i la comunitat. De la mateixa manera, s'espera un augment de l'afluència a la biblioteca i l'assistència a les activitats, i dotar de gran difusió el projecte de Superilles entre la població per tal d'incentivar-ne la participació.

Pel que fa a les expectatives a més llarg termini, la biblioteca s'està construint una posició de més prestigi dins de la comunitat, provant de convèncer el conjunt de l'Administració dels potencials que la biblioteca atresora. Mitjançant la formació, els usuaris estan assolint una major capacitat que els permet enfortir les potencialitats personals, la qualitat de vida i la participació activa en el desenvolupament de la societat. En darrer terme, es pretén assolir una confiança més gran en la gestió i la cultura organitzativa interna de la biblioteca, de manera que tot el personal quedi enfortit.

Per tal d'avaluar de manera adient els resultats assolits dins del projecte Superilles, es valoren els següents **indicadors d'ús**, recursos i retroacció:

- Indicadors relatius a l'ús:
  - Nombre total de préstecs sobre els fons de les Superilles
  - Nombre total de visites a la biblioteca

- Nombre total de consultes relatives al projecte
- Nombre d'assistents a les activitats relacionades amb el projecte
- Quantitat de visites i aportacions a les entrades relatives al projecte a les xarxes socials
- Indicadors relatius als recursos:
  - Percentatge de treballadors implicats i temps de dedicació diari
  - Inversió pressupostària en les activitats i els serveis
- Indicadors relatius a la qualitat:
  - Nombre de consultes ateses amb resposta satisfactòria
- Indicadors d'avaluació i retroacció.
  - Dades estadístiques de referència comparades amb altres serveis de la biblioteca similars i en clau local

Els **recursos** invertits fins ara en el projecte han estat els relatius al personal bibliotecari, la inversió en fons especial i en dinamitzar-lo, la inversió en la programació d'activitats específiques i l'ús dels espais pertanyents a la biblioteca.

De tots aquests recursos, destaca el paper dels **professionals**. Per a l'execució de totes aquestes accions se'ls ha requerit una actitud creativa i proactiva, un procés d'innovació constant i l'adopció de nous enfocaments quant a la matèria i els processos aplicats, el foment del treball cooperatiu i, evidentment, el compromís amb els beneficis derivats de l'accés a la informació per a la comunitat.

Per últim, cal posar en coneixement del nostre entorn les **iniciatives** empreses. Per tal de difondre-les s'han fet servir: elements de comunicació propis (tant impresos com digitals), exposicions, presentacions, agendes d'activitats cooperatives, recursos electrònics i xarxes socials, activitats de relacions públiques amb agents del territori i mitjans de comunicació locals.

El primer àmbit on es materialitzà el compromís de la biblioteca amb la regeneració urbana del territori de les Corts és la participació al grup promotor de Superilles⁸. És en aquest espai on es decideixen, per mitjà de tallers participatius, els àmbits on cal intervenir. Els àmbits de treball sorgits d'aquest procés es van materialitzar en la creació de quatre grups de treball sectorials: mobilitat i soroll; espai públic i verd urbà; teixit social; energia, aigua i residus.

La biblioteca ha esdevingut un punt d'informació i dinamització sobre les Superilles, fet que ha reforçat el seu paper de servei d'informació local. D'una banda, s'ha instal·lat un punt d'informació permanent amb material de difusió sobre el projecte, que posa en coneixement de tota la ciutadania quins són els objectius principals del projecte, el seu funcionament i l'abast de la Superilla de la Maternitat i Sant Ramon. També es disposa d'un plafó obert a tothom des del qual es pot fer arribar al grup promotor qualsevol suggeriment. A més, la biblioteca genera diferents materials i publicacions (butlletins, guies de lectura, recursos digitals, etc.) on es fa difusió d'aquestes matèries.

---

⁸ Al primer taller participatiu, celebrat el febrer del 2014 sota la coordinació de l'Àmbit d'Hàbitat Urbà i l'Agència d'Ecologia Urbana, es demanaven propostes a la ciutadania i als agents implicats. El segon taller tenia els objectius de valorar les propostes rebudes a partir del primer taller —tenint presents les variables de benefici ambiental, social i caràcter innovador—, descriure propostes per començar a implementar-les i presentar la plataforma de Coinnovació, on les comissions tècniques estudien les propostes generades. En total es van rebre 292 propostes que es van classificar cronològicament, segons el termini d'aplicació, en: a curt termini (fins el 1r semestre del 2015), a llarg termini (a partir del 2n semestre del 2015) i de continuïtat.

D'altra banda, la biblioteca ha portat a terme la configuració de tot un seguit de col·leccions especials amb l'objectiu de convertir-se, a més a més, en una biblioteca de suport per a la ciutadania, facilitant-ne la tasca participativa. Aquests fons es corresponen amb els àmbits sectorials delimitats al projecte de Superilles, i són:

- Mobilitat i soroll: tracta el tema de la mobilitat sostenible, la promoció del transport públic i el vehicle elèctric, i la contaminació acústica.
- Espai públic i verd urbà: engloba els temes d'urbanisme, usos de l'espai públic, disseny sostenible i foment del verd en les àrees urbanes.
- Teixit associatiu: relatiu a temes de promoció de l'associacionisme, La ciutadania activa i les eines per a la participació ciutadana.
- Energies renovables, aigua i residus: tracta matèries com les energies renovables, el cicle de l'aigua, la reducció i el tractament de la pol·lució i dels residus.
- Inclusió social: promoció de la cohesió social, especialment enfocada a la població alter capacitada (discapacitats psíquics, motrius i sensorials), englobant llibres de lletra gran, lectura fàcil, en llengua de signes i audiollibres.
- Alfabetització informacional (ALFIN): tria de documents relatius a la introducció de les TIC amb la finalitat d'ajudar a capacitar els usuaris i mitigar l'esclatxa digital.

La iniciativa social de la qual parlem s'ha estès a la programació d'activitats, tant pel que fa a la programació infantil com a la d'adults, cercant prioritàriament la conscienciació del conjunt de la població. Durant l'any 2015 s'han realitzat activitats sobre mobilitat sostenible, foment del reciclatge i els usos de l'aigua mitjançant tallers i contes per a infants, així com xerrades divulgatives i conferències sobre energia, sostenibilitat i cohesió social. En darrer terme, també s'ha confeccionat un calendari d'exposicions lligades a tot un seguit d'efemèrides vinculades a les temàtiques referides. Amb això s'ha pretès aconseguir una major conscienciació, implicació i participació per part de la ciutadania, per la qual cosa s'ha trobat adient la cooperació amb les entitats públiques i organitzacions cíviques del territori. Així, s'han conjugat esforços amb entitats com el Centre d'Higiene Mental de les Corts, s'han cedit espais per fer cursos sobre alfabetització informacional conjuntament amb el Banc Solidari⁹ i es participa activament en l'elaboració d'una agenda d'activitats sobre inclusió social i sobre superilles amb el Districte de les Corts per tal d'optimitzar l'oferta sociocultural.

Altres accions portades a terme a la biblioteca tenen més a veure amb la infraestructura. S'han dut a terme millores en les instal·lacions incloent mobiliari, equips, marcatge i monitorització de consums. Totes aquestes iniciatives s'emmarquen en la participació de la biblioteca en el projecte SPEA¹⁰ de la Unió Europea, centrat en la millora de l'eficiència energètica als edificis municipals per tal d'incorporar l'estalvi energètic, les energies renovables i desenvolupar la gestió sostenible als equipaments públics.

La darrera acció portada a terme a la biblioteca en clau interna durant el novembre del 2015 ha estat l'adopció del reconeixement per radiofreqüència (RFID) per a la circulació de documents, la qual cosa fa possible l'autoprèstec de qualsevol ítem de la nostra col·lecció per part dels usuaris. Camí emprès per altres set biblioteques de Barcelona durant l'any 2015, que se sumen a les tres ja existents, i que ens condueix cap a uns serveis bibliotecaris de valor afegit.

⁹ Banc Solidari de les Corts [en línia]. <www.bancsolidari.org> [Consulta: 24/11/2015].

¹⁰ Projecte SPEA [en línia]. <www.speaproject.eu/ca> [Consulta: 11/10/2015].

4. Conclusions

La biblioteca ha de conèixer les característiques de la seva població, les necessitats d'informació que té, ha de ser agent social del canvi. I ho ha de fer de forma participativa amb la col·laboració de diferents agents socials del seu territori. Només així, la biblioteca es convertirà en un centre de convivència, en un nucli de comunicació cultural i d'informació a la comunitat.

Per aconseguir-ho, la biblioteca ha d'abastar altres activitats socioculturals a més de les tradicionals, i ha de treballar amb d'altres mitjans i agents capaços d'assolir nous segments socials per tal de tenir un centre de cultura i informació utilitària per a tots els col·lectius del seu entorn. El bibliotecari és intèrpret (de les necessitats d'informació de l'usuari), comunicador (de coneixement sobre recursos informatius) i dissenyador (de sistemes d'accés a la informació).

I en tot aquest procés, des de la biblioteca ens preguntem, d'una banda, si és possible fer extensible com a funció estructural i no conjuntural la creació de serveis i funcions a l'entorn de les directrius de gestió de les superilles com a línies estratègiques del nostre pla d'acció bibliotecari. D'altra banda, si aquests àmbits d'actuació poden generalitzar-se o extrapolar-se a altres biblioteques de la ciutat on es portarà a terme la implantació de les superilles. I en darrer terme, si aquest concepte de superilles pot arribar a ser un vincle entre totes les biblioteques de la ciutat i entre les participants en aquesta iniciativa a cada districte, integrant-se en processos cooperatius.

Bibliografia

- Organització de les Nacions Unides. «Agenda 21. Programa de acció de las Naciones Unidas de Río» [en línia]. Conferencia de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente y el Desarrollo (UNCED). Rio de Janeiro, 14 de junio 1992.
<www.un.org/spanish/esa/sustdev/agenda21/index.htm>
- «Biblioteques de Barcelona. 10 anys +. Nous reptes, noves oportunitats». [Barcelona]: 2010. <www.bcn.cat/biblioteques/docs/bib10anys_cat.pdf>
- Enerlis [et al.]. «Libro Blanco de las Smart Cities». Madrid: Madrid Network, 2012.
<www.innopro.es/pdfs/libro_blanco_smart_cities.pdf>
- Espai d'inclusió de les Corts. «Declaració per la inclusió del Districte de les Corts». Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2013.
<http://issuu.com/districtedelescorts/docs/declaraci_per_la_inclusi>
- JOHNSON, Ian M. «Smart Cities, Smart Libraries and Smart Librarians». Fòrum Internacional de Biblioteques de Xangai, 18-19 juliol de 2012.
<<http://eprints.rclis.org/20429/>>
- KEEN, Judy. «Twin Cities libraries innovate to remain relevant in digital age». MinnPost. (15 d'octubre de 2013).
<www.minnpost.com/cityscape/2013/10/twin-cities-libraries-innovate-remain-relevant-digital-age>

- «Les Corts: barris inclusius (Informe 2012)». Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2013. <http://issuu.com/districtedelescorts/docs/informe_accessible>
- WHEATON, Ken; MURRAY, Art. *Why smart cities need smart libraries: Stories of the Alaskan frontier*. KM World: Content, Document and Knowledge Management. Volume 21, Issue 4 (abril de 2012). <www.kmworld.com/Articles/Column/The-Future-of-the-Future/Why-smart-cities-need-smart-libraries-Stories-from-the-Alaskan-frontier-81455.aspx>
- JAEGER, Paul T.; BERTOT, John C. 2009. «E-government Education in Public Libraries: New Service Roles and Expanding Social Responsibilities». *Journal of Education for Library and Information Science*. 50 (1). Association for Library and Information Science Education (ALISE): p. 39–49. <www.jstor.org/stable/40732560>

Webbibliografia

- «European Smart Cities Initiative» [en línia]. Versió 4.0. Viena: Technische Universität Wien, 2015. <www.smart-cities.eu> [Consulta: 20/01/2016]
- «Projecte SPEA» [en línia]. Barcelona, Comissió Europea, 2014. <www.speaproject.eu/ca> [Consulta: 20/01/2016]
- «Superilles» [en línia]. BCN Smart City. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015. <<http://smartcity.bcn.cat/ca/superilles.html>> [Consulta: 20/01/2016]
- «Superilles de les Corts» [en línia]. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015. <<http://lameva.barcelona.cat/lescorts/ca/home/superilles>> [Consulta: 20/01/2016]